

Sofi Fristedt är samordnare för projektet som ska ge geriatriska patienter större möjlighet att delta i planering av sin vård.

Bättre rehabilitering för äldre steg för steg

Förbättrad rehabilitering för geriatriska patienter har varit målet för ett projekt i sydöstra Sverige sedan 2003. Samordnaren Sofi Fristedt berättade på Nässjödagen om insikter, med- och motgångar för projektet.

Vad är då bra rehabilitering? Och hur ska eventuella förbättringar mätas? I början gällde det att hitta definitioner och nyckeltal som gjorde resultat synliga. Bland annat togs FIM (Functional independence measure) i bruk för att bedöma patienters förmåga att självständigt utföra dagliga aktiviteter.

I förbättringsarbetet ingick en patientenkät. Enkätsvaren var positiva över lag, men på en punkt var patienterna tydligt mindre nöjda: delaktighet i planering av vilken behandling de ska få.

I en ny projektfas står patienternas delaktighet i centrum. Det gäller att mäta, övervaka och skapa riktlinjer för alla som jobbar med rehabilitering.

Projektgruppen består av arbetsterapeuter, läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster och undersköterskor. Bredden på yrkeskompetensen har varit en stor tillgång, menar Sofi Fristedt. Goda idéer från projektet når ut bäst när de kan spridas bland kollegor i varje yrkeskår. Nya impulser kommer också in den vägen.

Samarbetet mellan tre FORSS-landsting har också starkt projektet, enligt Sofi Fristedt. Det har inneburit bättre dataunderlag, större möjlighet att hitta goda exempel och att se resultatet av olika arbetsmetoder.

Guldkörin

Nyheter från **FORSS** Forskningsrådet i Sydöstra Sverige

För att förbättra vården kan benchmarking var en bra början, enligt gästtalaren Eugene C Nelson. Jämför din kliniks vårdresultat med en liknande klinik på annan ort.

Släng osthyveln – forska istället

”Bättre och billigare vård med hjälp av FoU”

Inom svensk hälso- och sjukvård har den omtalade osthyveln ofta använts för att skära kostnader. På Nässjödagen i mars presenterade den amerikanske professorn Eugene C Nelson ett annat sätt att reglera både vårdkostnader och kvalitet. Forskning och förbättring kan bli en naturlig del i arbetet på alla vårdinrättningar, menar han.

Text & foto: Mark Olson

Strama åt budgeten för att få mer kostnads-effektiv vård? Nja, det är kanske inte den bästa metoden, enligt Dartmouthprofessorn Eugene C Nelson. Han har forskat i ledarskap och förbättring i vården sedan 1980-talet. Hans egen forskarbana började med en jobbig insikt. Ekonomichefen på hans klinik tittade honom stint i ögonen:

”Gene, vi har ett problem.”

Ekonomerna hade jämfört klinikkens kostnader för tarmoperationer med kostnaderna på USA:s mest ansedda vårdinstans – The Mayo

Clinic. Nelsons klinik var nästan tre gånger så kostnadskrävande.

Till en början tyckte Nelson att det var ekonomiavdelningens bekymmer. Hans uppgift var att erbjuda professionell vård. Men ekonomichefen hade mer statistik i sin portfölj:

”Dödligheten efter tarmoperation bland Mayos patienter är nästan tio gånger lägre än hos oss.”

Plötsligt kunde dr Nelson inte fränsäga sig problemet längre. Dartmouthklinikens påföljande försök att nysta upp frågorna om vårdens kostnad, kvalitet och resultat har gett stoff till en mängd studier, vetenskapliga artiklar och böcker.

Klinikens vårdteam har skapat en rad modeller, begrepp och instrument för att metodiskt förbättra vårdens innehåll. Mycket förenklat handlar det om att göra små, mätbara framsteg. Ständigt. Första steget är att bestämma – vad är det som ska bli bättre? Går det att mäta om en förbättring verkligen sker?

– Det är viktigt att alla på arbetsplatsen blir delaktiga. I bästa fall kan personalstyrkan fungera som en sammanhållen jättehjärna, sade Eugene Nelson på Nässjödagen.

I försöken att förnya behandlingar av patienter med tarmåtkommar valde kliniken tre ►

Karin Fälth Magnusson har i sitt yrkesliv fått se forskning inifrån och utifrån. Hon har bedömt andras ansökningar, men också behövt formulera egna.

Välbesökt. Gästföreläsaren Eugene Nelson från USA betonade forskningens praktiska användningsområden.

- ▶ mätbara mål i början: färre återinskrivningar för vidare behandling, lägre kostnader och högre tillfredsställelse hos patienterna. För att mäta patienternas upplevelse av vården följdes de under sex månader med hjälp av enkäter.

– En grupp på 15 personer, alla med olika yrkesbakgrund, hade 55-minuters möten en gång i veckan för att stämma av, samordna och reflektera tillsammans, berättade Eugene Nelson.

Efter första försöksperioden på tre år märktes tydliga resultat. Kostnaderna hade minskat med över 30 procent. Återinskrivningen gick från 22 procent till 4. Och 94 procent av patienterna var nöjda med behandlingen mot 83 procent tidigare.

Med hjälp av kontinuerlig uppföljning kunde kliniken upptäcka perioder med svagare resultat. På gruppmötena blev standardiserade arbetsmetoder ett viktigt inslag för att behålla landvinningarna. Deltagarna tilldelades olika delmål och fick ansvar att bevaka dem särskilt.

– Det gäller att kombinera vetenskap och verksamhetsutveckling. Varje försök leder vidare mot nya frågor och nya mål för att ytterligare förbättra vården.

Enligt Eugene Nelson finns fem nyckel ingredienser för att forskning och förbättringsarbete ska nå framgång:

En vilja att förändra, med anledning av meningsfulla utmaningar.

En metod som bygger på vetenskapliga principer.

Lagarbete med deltagare från alla delar av vården. Alla yrkesgrupper som ger vården ett innehåll.

En förändringsprocess med strukturerade veckomöten med konstant inflöde av nya data om vad som sker.

Analys av återkommande mätningar för att säkra bestående resultat.

Personliga tips inifrån

FORSS-ledamotens egna råd till sökande

Ur egen erfarenhet bjöd professor Karin Fälth Magnusson på goda råd till alla som söker stöd till FoU-projekt. Det går att förbereda sig såväl tekniskt som mentalt.

Text: & foto: Mark Olson

Hon är en av dem som bedömer ansökningar till FORSS. Men genom åren har Karin Fälth Magnusson ofta behövt söka anslag hos olika donatorer till sina egna forskningsprojekt. På Nässjödagen var ett av hennes första personliga råd till åhörarna att lyfta blicken. Se på din idé från donatorns perspektiv:

– Tänk efter. Vad är **anslagsgivarnas vilja**? Vad hoppas de uppnå med sitt stöd? Det är viktigt att projektiden går i samma riktning.

Läs instruktionerna och följ dem noga, de ger viktig handledning.

Men även en utmärkt ansökan kan stupa på praktiska missar. Varning för onödigt tidsoptimism till exempel. Tidplanen ska ge plats åt det oväntade: magsjuka, krånglande system, handledare som dröjer. **Var ute i god tid.**

Ett gott råd direkt från skrivbordet är: **Skriv din ansökan i ett Word-dokument.**

– Många fonder har egna formulär

att fylla i. Men du kan behöva söka stöd från flera håll. Därför är bästa tekniken att först göra projektbeskrivningen i Word för att sedan kopiera och klistra in i donatorns formulär. Då har du kvar all värdefull information om projektet. Den kan komma till god användning senare.

Utforma ansökningsansökningar är inget man gör till vardags. Därför är det viktigt att **be erfarna om råd**, menar professor Magnusson. Ge rådgivaren rimlig tid att lämna synpunkter. Räkna också med tid för att bearbeta ditt material efteråt.

Hur begriplig är din ansökan? **Låt kompisar och släktingar läsa** ditt utkast och be om ärliga synpunkter på innehållet. Deras reaktioner kan ge värdefulla aha-upplevelser. Ta vara på dem.

Du behöver vara **både realist och visionär** när du sitter vid tangentbordet. Din idé ska erbjuda något nytt. Just därför behöver du veta vad andra redan gjort på området. Skriver du för proffs eller för lekmannabedömare? Språket och textnivån ska vara rätt anpassade för läsekretsen.

Räkna rätt är nog så viktigt. Exempelvis är lönekostnadspåslaget cirka 53 procent. Hoppsan, bäst att fingranska kalkylerna.

En **etisk ansökan** krävs oftast för projekt inom det medicinska området. Bra att tänka på i god tid.

Forskningssamarbete mellan landsting och kommun uppmuntras av Claes Hallert och Jolanda van Vliet från FORSS.

Fantasi får företräde

Goda idéer i forskningssamarbete premieras

Gräddfilen in till forskarvärlden stavas samarbete mellan landsting och kommun. Åtminstone för den som vill försöka finansiera sin forskning med hjälp av FORSS-medel.

– Ja, bekräftar Claes Hallert, det är ett prioriterat område som vi gärna vill uppmuntra.

Men det finns förstås krav som måste uppfyllas.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Under Nässjödagen informerade docent Claes Hallert, ledamot i FORSS, och Jolanda van Vliet på FORSS kansli om ambitionen att öka forskningssamarbetet mellan landsting och kommuner i regionen.

– Det finns många viktiga områden i kommunerna att beforska, men det har saknats traditioner för det, säger Jolanda van Vliet.

Det vill nu FORSS råda bot på. För perioden 2008-2009 har totalt 2 miljoner kronor avsatts till forskningsprojekt som har deltagare från både landsting och kommun.

För att FORSS ska ge sitt stöd krävs att det tänkta forskningsämnet bedöms som patientnära, d v s handlar om den levande människan. Och det finns gott om sådana

Korrekta ansökningar som uppfyller alla formella krav är bra. Men inslag av kreativt tänkande och samarbete med kommunala vårdgivare gör en ansökan desto mer intressant.

frågor som är angelägna för både landsting och kommun, menar Claes Hallert.

– Hur fungerar sjukhusteknologi, som olika portabla mätapparater, i kommunal vård? Och hur går det för patienter som opererats, vilka komplikationer kan tillstå? Med hjälp av våra personnummer är det fullt möjligt att följa upp operationer efter ett antal år, säger Claes Hallert.

En annan frågeställning som har stor

betydelse för patienten – eller brukaren, som är beteckningen i kommunal vokabulär – är effekter och bieffekter av läkemedel.

Många frågeställningar rör den äldre människan när det handlar om vård, men det är viktigt att inte glömma frågor som gäller yngre vuxna och barn, påpekar Jolanda van Vliet.

Hela människan är alltså vad som gäller.

– Forskningsidéer som är originella och konkreta premieras, säger Jolanda van Vliet.

Ett antal krav måste uppfyllas för att bidraget ska kunna sökas. Det första är att huvudsökanden är anställd i något av regionens landsting, vid Hälsouniversitetet, Hälsohögskolan i Jönköping eller Högskolan i Kalmar. Minst en medsökande ska arbeta i vården. En av de medsökande måste ha anställning i en kommun i annat län än den landstingsanställda. Minst en av de sökande ska vara forskarutbildad.

Alla projektets deltagare ska också fylla i sin CV och ett uppdaterat personkort.

– Det räcker alltså att två landsting finns representerade bland de sökande, säger Jolanda van Vliet.

Ansökningsdatum för 2008 har passerats, men det är gott om tid att hinna med att ansöka till 2009. Det största sökbara beloppet är 300 000 kronor.

Detaljerad information om hur ansökan går till finns på FORSS hemsida, www.fou.nu/is/forss.

Nya regler för forskarstudier vid Hälsouniversitetet i Linköping

Reglerna för antagning till forskarstudier vid Hälsouniversitetet i Linköping har stramats upp i och med att en ny högskoleförordning trätt i kraft. Bland annat måste den sökande visa upp avslutade högskolestudier på avancerad nivå, och tiden för forskarstudierna har begränsats.

Text: Britta Linebäck
Foto: Mark Olson

De skärpta reglerna för antagning till forskarstudier är i huvudsak bra, säger professor Jan Ernerudh vid Hälsouniversitetet, Linköping.

De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2007. Orsaken till förändringen är den högskolereform som antagits till följd av Bologna-processen, ett europeiskt samarbete om utbildning på högskolenivå som det svenska utbildningssystemet ska anpassas till.

– Tidigare räckte det att ha studier på grundnivå i bagaget, men nu måste man ha studerat på magisternivå eller motsvarande. Det finns dock övergångsregler för dem som var behöriga före 1 juli 2007, säger professor Jan Ernerudh, Hälsouniversitetet i Linköping. Han är ledamot i FORSS och berättade under Nässjödagen om hur det går till att forskaranmäla sig vid Hälsouniversitetet.

En viktig nyhet är att högskolan/universitetet måste annonsera ut forskarutbildningsplatsen, om avsikten är att studierna ska finansieras genom anställning vid lärosätet. Alla som är intresserade av forskarutbildningsplatsen ska ha möjlighet att anmäla detta till högskolan inom en viss tid.

– Ett vanligt scenario är att man till exempel vill ha en nyutexaminerad biolog som doktorand. Eftersom en sådan person inte har någon anställning att falla tillbaka på, måste en forskarutbildningsplats inrättas där studierna finansieras genom anställning som doktorand, säger Jan Ernerudh.

En landstingsanställd behöver däremot inte invänta utannonserade tjänster. Men

även för landstingsanställda krävs att en forskarutbildningsplats inrättas. Den tilltänkta huvudhandledaren ansöker hos sin institution om att få inrätta en sådan plats. Det krävs också att verksamhetschefen intygar att utrymme för forskarutbildning kommer att ges inom ramen för anställningen.

Många har hittills kombinerat sin forskarutbildning med någon form av anställning. Detta kommer också i fortsättningen att vara tillåtet. Ett krav är dock att den sökande kan ägna så mycket tid åt utbildningen att studierna kan slutföras inom åtta år när det gäller doktorsexamen. Det medför att studier måste bedrivas på minst halvfart, eftersom anställningen som doktorand inte får vara längre än motsvarande utbildning på forskarnivå på heltid under fyra år.

En nyhet är också att det från 1 juli förra året endast finns ett forskarutbild-

ningsämne vid Hälsouniversitetet: Medicinsk vetenskap. Det innebär att alla nyantagna forskarstuderande följer samma studieplan, och har samma ämne på sitt examensbevis. Inriktningen på studierna redovisas istället på avhandlingens titel och "diploma supplement", en examensbilaga som beskriver utbildningen och dess plats i utbildningssystemet.

Den som redan påbörjat sina studier kan välja mellan att fullfölja dem i det ursprungliga ämnet, eller med hjälp av övergångsregler byta till Medicinsk vetenskap.

Jan Ernerudh är positiv till den nya ordningen.

– Ändringarna är vettiga och medför en skärpning av reglerna som i huvudsak blir bra. Nu gäller det för oss att föra ut informationen om de nya förutsättningarna. Utförlig information finns på Hälsouniversitetets hemsida.

Vill du ha ditt eget ex av GuldKorn?

Eller har du bytt adress?
Hör av dig till FORSS kansli,
tel 013- 22 76 55
e-post: Jolanda.van.Vliet@lio.se

FORSS
FORSKNINGSRÅDET I SYDÖSTRA SVERIGE

Kansli: 581 91 Linköping
Tel: 013-22 76 55
Ansvarig utgivare: Jolanda van Vliet
Redaktör: Claes Hallert
Text & form: Forma Viva, Linköping
Tryck: Larsson Offsettryck AB
Abonnemang: 013-22 76 55
e-post: Jolanda.van.Vliet@lio.se

www.fou.nu/is/forss

Medarbetarna på FORSS kansli har sitt uppdrag på deltid. Detta innebär att den som vill nå kansliet inte alltid kan räkna med att få direkt kontakt. Säkraast nås kansliet via e-post.